

Åndsfrihed

Mellemtrin

Om forløbet

Formålet med forløbet er, at eleverne bliver bevidste om, hvad (nogle af) åndsfrihedens dele omfatter: Hvad vil det sige at have ytrings-, forsamlings-, og religionsfrihed? Forløbet lægger op til, at eleverne overvejer, hvad der inden for de enkelte områder er vigtigt for dem i deres liv lige nu. I forhold til ytringsfriheden er der udover viden om de lovgivningsmæssige forhold fokus på, at den enkelte reflekterer over, hvad personen mener, det inden for lovens rammer er okay at sige til andre.

Åndsfrihed er et omfattende og abstrakt begreb. I temaet fokuserer vi på ytrings-, forsamlings-, og religionsfrihed, men åndsfrihed indeholder også aspekter, som indgår under temaerne **Dialog som livsform, Værdier og Interreligiøs kompetence**.

Forløbet består af forskellige aktiviteter og øvelser, som blandt andet omfatter

- brainstormøvelse, hvor eleverne indkredser, hvad der er vigtigt for dem at kunne ytre sig om
- refleksioner over forskellen på det, man må sige og synes er okay at sige
- stationsøvelse med samtaler om betydningen og vigtigheden af og evt. udfordringer ved forsamlingsfriheden, nu og historisk
- stationsøvelse med samtaler om betydningen og vigtigheden af og evt. udfordringer ved religionsfriheden
- refleksioner over forsamlingsfrihedens betydning for den enkelte elev
- fysiske udtryk ud fra refleksioner over religionsfrihed i nærområdet, og ud fra hvad det vil sige at "respektere" andres tro
- en afsluttende øvelse, hvor eleverne gennem en performativ fremstilling giver udtryk for deres læring

Forløbet kan laves i sin helhed, enkelte opgaver kan udelades og nogle opgaver kan stå alene.

Tre faser

Alle forløb i **Din & min verden** er inddelt i tre faser:

- **Kom godt i gang** Her tunes eleverne ind på forløbets tema. Der etableres en "stemthed" ift. det kommende indhold.
- **Indtryk, udtryk og dialog** Her arbejdes med indhold, i form af lærerinput, tekster mv. Indholdet danner basis for æstetiske eller diskursive produkter, der efterfølgende er omdrejningspunkt for udforskende dialoger.
- **Forankring** Her samles der op på forløbets læring, oftest i form af et æstetisk produkt. Omsætning til et nyt formsprog styrker læring og fastholdelse.

Alle tidsangivelser er vejledende

Godt i gang

Nærvær og opmærksomhed

Samling og grounding

Tidsforbrug: 7-10 minutter

Eleverne står i en cirkel. Brug grounding-teknikker:

- Lukkede øjne og tre dybe vejrtrækninger
- Visualisering af "rødder" fra fødderne til gulvet

Lyttedel – stadig med lukkede øjne

- Bed eleverne om at lytte til lyde langt væk (uden for lokalet), lyde i lokalet og til sidst lyde tæt på, fx naboens vejrtrækning eller deres eget åndedræt

Vigtigt for mig

Brainstorm, ytringsfrihed

Tidsforbrug: 20-30 min

Klassen

Stående i en cirkel tænker alle elever i stilhed lidt over følgende spørgsmål:

- Hvad har jeg en mening om/holdning til?
- Hvilke ting/områder i skolelivet eller i samfundet er vigtige for mig?

Eleverne siger derefter på skift et ord/få ord, der angiver, hvad der er vigtigt for dem. Der må gerne være gentagelser. Fortsæt til der ikke kommer flere nye områder.

På baggrund af brainstormen nævner eleverne eksempler og begrunder

- Hvilke af områderne er det vigtigt at kunne sige noget om til andre?
- Hvorfor er det vigtigt?

Indtryk, udtryk og dialog

Min egen og andres ytringsfrihed

Ytringsfrihedens 2 cirkler

Tidsforbrug: 45 minutter

Se illustration med ytringsfrihedens 2 cirkler i Baggrundsmaterialet under kapitlet Åndsfrihed.

Tegn 2 cirkler på tavlen. En stor cirkel med en mindre cirkel indeni.

Skriv i den

- store cirkel: "det du ifølge loven gerne må sige" og
- mindre cirkel "det DU synes er OK at sige"

Klassesamtale 1

Drøft indholdet i den store cirkel (juridisk ramme for ytringsfrihed)

Inddrag faktuelle oplysninger; download Ytringsfriheden og indskrænkninger af den eller lad eleverne undersøge fakta

Forskellen på den store og den mindre cirkel

Grupper på 3

Eleverne taler om følgende spørgsmål

Min ret til at udtrykke mig

1. Hvad betyder min ytringsfrihed for mig?
2. Hvad betyder min ytringsfrihed for andre?
3. Har jeg brugt min ytringsfrihed til at stå op for noget/nogen?
4. Kan det, jeg mener, sårer nogen? Kan jeg sige, hvad jeg mener, på en måde, der ikke sårer andre?
5. Hvornår skal jeg ikke sige, hvad jeg mener?

Andres ret til at udtrykke sig

6. Hvad betyder andres ytringsfrihed for mig?
7. Hvor går grænsen mellem, hvad jeg bør tolerere, og hvad jeg ikke bør tolerere?
8. Hvordan kan jeg håndtere lovlige ytringer, som jeg oplever som sårende eller stødende?

Klassesamtale 2

Eleverne kommer med eksempler på deres overvejelser over især 4., 5., 7. og 8. – dvs. grænserne for hvad de selv vil sige, og hvad de vil tolerere

Opgaven er delvist inspireret af *Ytringsfrihet: Hva betyr det for deg?* af Dembra

Hvad er (ikke) ok at sige?

Ytringsfrihed

Tidsforbrug: 40 minutter

Orienter dig evt. ift. faktuelle oplysninger; download Ytringsfriheden og indskrænkelse af den.

Grupper på 3-4

Eleverne sorterer udsagnene (download "Ytringsfrihed, udsagn til sortering"; tilpas evt. til din klasse) i tre grupper

1. Hvad er ok at sige?
2. Hvad er ikke ok at sige?
3. Hvad bør siges på en anden måde?

Klasseopsamling

Gennemgå i fællesskab kategoriseringerne, og formuler i fællesskab alternative formuleringer.

Understreg, at ytringsfriheden er meget vidtgående, men at man alligevel med fordel kan overveje, hvad og hvordan man siger ting til andre. Fremhæv nogle typiske faldgruber, når det kommer til brugen af ytringsfriheden. For eksempel:

- *Personangreb* – at forsøge at få sin mening igennem ved at kategorisere den eller de personer, der mener noget andet, på en negativ eller stødende måde (for eksempel ved at sige, at modstanderen er dum eller kujonagtig).
- *At angribe andres udseende eller smag* – det er noget personligt, som andre enten ikke kan gøre noget ved eller har ret til selv at vælge.
- *At generalisere* – at sætte andre i bås eller sige, at alle i en gruppe tænker noget eller er på en bestemt måde.

Opgaven er inspireret af *Ytringsfrihet: Hva betyr det for deg?* af Dembra

Forsamlingsfrihed

Stationer med refleksion

Tidsforbrug: 30-40 minutter

Forklar, at Grundloven sikrer os forskellige frihedsrettigheder, herunder retten til at forsamle os. Orienter dig evt. selv i dokumentet til download Definitioner og love relateret til åndsfrihed.

”§ 79. Borgerne har ret til uden forudgående tilladelse at samle sig ubevæbnede. Offentlige forsamlinger har politiet ret til at overvære. Forsamlinger under åben himmel kan forbydes, når der af dem kan befrygtes fare for den offentlige fred.”

(Retsinformation: [Grundloven](#))

Opsæt 4 stationer rundt om i klasselokalet, på gangen eller andre relevante steder. Hver station har et tema og spørgsmål.

Grupper på 3-4

Grupperne roterer mellem de 4 stationer (5-7 minutter pr station eller hvad du vurderer passende) og noterer undervejs deres refleksioner. Stationerne er til download: Forsamlingsfrihed, 4 stationer.

De fire stationstemaer er: 1) Betydning, 2) Historie, 3) Udfordringer og 4) Nærmiljøet

Klasseopsamling

- Grupperne deler deres vigtigste pointer
 - Suppler selv med personlige og/eller historiske eksempler
-

Forsamlingsfrihed i vores hverdag

Samtaler

Tidsforbrug: 20 minutter

Start med en kort snak om, hvad eleverne allerede ved om forsamlingsfrihed, og skriv deres input op. Inddrag evt. (igen) grundlovens §79, jf. tidligere øvelse og dokument til download Definitioner og love relateret til åndsfrihed.

Grupper på 3-4

Grupperne brainstorme på spørgsmålene og skriver deres vigtigste pointer ned

- Hvornår bruger vi forsamlingsfrihed i vores hverdag?
- Hvordan kan forsamlingsfrihed hjælpe os med at ændre ting i skolen eller samfundet?
- Kan der være situationer, hvor folk skal tænke sig om, før de samles? Hvorfor?

Klasseopsamling

Hver gruppe præsenterer minimum et eksempel eller en idé

Religionsfrihed

Stationer med refleksion

Tidsforbrug: 30-40 minutter

Forklar, at Grundloven sikrer os forskellige frihedsrettigheder, herunder retten til religionsfrihed. Orienter dig evt. selv i dokumentet til download Definitioner og love relateret til åndsfrihed.

§ 67. Borgerne har ret til at forene sig i samfund for at dyrke Gud på den måde, der stemmer med deres overbevisning, dog at intet læres eller foretages, som strider mod sædeligheden eller den offentlige orden.

§ 71. Stk. 1. Den personlige frihed er ukrænkelig. Ingen dansk borger kan på grund af sin politiske eller religiøse overbevisning eller sin afstamning underkastes nogen form for frihedsberøvelse

(Retsinformation: [Grundloven](#))

Opsæt 4 stationer rundt om i klasselokalet, på gangen eller andre relevante steder. Hver station har et tema og spørgsmål.

Grupper på 3-4

Grupperne roterer mellem de 4 stationer (5-7 minutter pr station) og noterer undervejs deres refleksioner. Stationerne er til download: Religionsfrihed, 4 stationer

De fire stationstemaer er: 1) Betydning, 2) Forskellighed, 3) Udfordringer og 4) I jeres hverdag

Klasseopsamling

- Grupperne deler deres vigtigste pointer
- Suppler selv med personlige og/eller historiske eksempler

NB Hvis øvelsen (fx station 3) giver anledning (formodes at give anledning) til ophedede meningsudvekslinger, så overvej at bruge Guide til håndtering af dialoger om konflikter (download). Guiden hører til temaet Dialog som livsform, og dette tema kan evt. med fordel (gen)besøges.

Religionsfrihed her

Samtaler

Tidsforbrug: 20-25 minutter

Forklar mere eller mindre indgående, hvad religionsfrihed betyder, afhængig af om klassen har arbejdet med forløbets forudgående opgaver. Inddrag eventuelt Grundlovens §67 og 71 - retten til at tro på, hvad man vil, eller slet ikke tro. Spørg eleverne, hvad de tænker om dette.

Grupper på 3-4

Grupperne taler om følgende spørgsmål (suppler eventuelt med flere relevante spørgsmål) og markerer evt. steder på et kort, fysisk eller digitalt (kirker, moskeer, skoler osv.)

1. Hvor kan man udøve religionsfrihed? Hvorfor er disse steder vigtige for nogle mennesker?
2. Hvordan påvirker religionsfrihed vores skole og/eller nærmiljø?
3. Hvad kan der ske, hvis nogen ikke respekterer andre menneskers tro? (her)
4. Hvordan "respekterer" man (hinandens) forskellige religioner? Er det vigtigt at kende til hinandens religioner, fx traditioner?

Klasseopsamling

- Hver gruppe illustrerer en af deres refleksioner vedrørende spørgsmål 2, 3 eller 4 i en fysisk opstilling (skulptur). Resten af klassen gætter på, hvad der illustreres. Gruppen gengiver sine andre pointer, hvorefter der fortsættes til næste gruppe.
 - Afslut med en fælles snak om, hvad religionsfrihed betyder for elevernes hverdag. Sørg for at inkludere overvejelser om "respekt" og "kendskab" - at det kan være uhensigtsmæssigt, hvis respekt kun omfatter at lade være med at spørge til eller interessere sig for andres religion.
-

Forankring

Vores læring og holdninger

Performativ fremstilling

Tidsforbrug: 75-90 minutter (afhængig af antal grupper)

Grupper på 3-4, 30-40 minutter

- På baggrund af forløbet formulerer hver gruppe 12 eller 16 sætninger (4 pr. person) vedrørende åndsfrihed, som der har været arbejdet med det: ytrings-, forsamlings-, og religionsfrihed for grupper og enkeltpersoner. Hver elev lærer sine 4 sætninger udenad.
- Uafhængigt af sætningerne indøver eleverne et bevægelsesmønster. Fx ruten i deres bolig: hoveddør – stue – toilet – værelse – køkken – hoveddør (forfra). Gruppens elever går deres rute på samme tid, så hele gruppen er i bevægelse på et afgrænset areal.
- Eleverne kobler nu deres sætninger på bestemte steder på hver deres rute
- Gruppen indøver nu deres samlede fremstilling, sådan at de ikke taler i munden på hinanden Dvs. de laver en rækkefølge, så de skiftes til at sige en sætning
- Derudover har grupperne kunstnerisk frihed, fx til at indlægge pauser, inddrage rekvisitter, lyde mm.

Visning

- Grupperne viser deres fysiske forløb med sætninger og eventuelle øvrige valg
- De iagttagende grupper har til opgave at lægge mærke til, hvad den visende gruppe har lagt vægt på fra forløbet. Der skal ikke kommenteres på den performative præstation.
- Afslut med en fælles snak om ligheder og forskelle i gruppernes vægtninger, og om der eventuelt er noget fra forløbet, som ingen havde med.